

TỔ HỮU

KIM ĐỒNG

THEO
CHÂN
BÁC

Biã vā minh họa
VĂN-THƠ

Nhớ lời Di chúc, theo chân Bác

*Tháng năm ơi, có thể nào quên
Hàng bóng cờ tang thắt dải đen
Rủ giữa lòng đau. Ta nhớ mãi
Cuộc đời như ngọn lửa đầu tiên.*

*T*ôi viết bài thơ mừng thọ Bác
Năm nay vừa tuổi tám mươi tròn
Chắc như thường lệ, Người đi vắng
Đề mọi lời ca tặng nước non.

*T*ôi viết bài thơ cho các con
Mai sau được thấy Bác như còn
Phơ phơ tóc bạc, chòm râu mát
Đôi dép mòn đi, in dấu son.

*X*in nhớ từ đây, nhớ lại ngày
Bác Hồ từ già cỗi Hôm nay
Bảy mươi chín tuổi xuân trong sáng
Vào cuộc trường sinh, nhẹ cánh bay...

*Lạ thay, sức mạnh của tâm hồn
Mắt vẫn tươi như suối tận nguồn
Tay nhịp cho đời cao tiếng hát
Trời thu xanh ngát sáng Tuyên ngôn.*

*Như thế, Người đi... Phút cuối cùng
Nhẹ nhàng, thanh tịnh, rất ung dung
Lời Di chúc gửi, êm bên gối
Quên nỗi mình đau, đề nhớ chung.*

Bác ơi!

*Thôi đập rồi chăng? Một trái tim
Đỏ như sao Hỏa, sáng sao Kim!
Muốn òa nước nở bên em nhỏ
Nước mắt ta đành nuốt, lặng im.*

*Cứ nghĩ: Hồn thom đang tái sinh
Ngôi sao ấy lặn, hóa bình minh
Con mưa vừa tạnh. Ba Đình nắng
Bác đứng trên kia, vẫy gọi mình.*

*Súng hãy gầm lên, nén xót đau
Hãy lau ráo lệ, nâng cao đầu!
Chỉ xin nhớ đề lời đêm trước:
Đốt pháo hoa mừng, đến lễ sau⁽¹⁾.*

*Bác đi... Di chúc giục lòng ta
Cho cả muôn đời một khúc ca
Lẽ sống, niềm tin, mong ước lớn
Và tình thương, ơn nghĩa bao la.*

*Ôi trở về quê Bác, làng Sen
Ơi hoa sen đẹp của bùn đen!
Làng quen như thềm quê chung vầy
Mấy dãy ao chua, mảnh đất phèn.*

*Thăm lại vườn xưa, mái cỏ tranh
Thương hàng râm bụi, luống rau xanh
Ba gian nhà trống, nơm dưa vông
Một chiếc giường tre, chiếu mỏng manh.*

*Ôi sáng hè vui, Bác trở về
Vẫn không quên lối cũ, tình quê
Bạn xưa, còn nhớ khi câu cá
Nhớ quả cà ngon, nhớ gốc chè...*

Nhớ những năm nao... Máu Cửa Rào⁽²⁾
Thân yêu hai tiếng gọi « đồng bào »
Phận nghèo, nước mắt, dân nô lệ
Đêm tối, trời mây, chẳng ánh sao.

Đã tắt lâu rồi, lửa nghĩa quân
Phan Đình Phùng đó, Tống Duy Tân
Nguyễn Trung Trực lại Hoàng Hoa Thám
Đầu dăm thay đầu, chân nổi chân!

Muôn dặm đường xa, biết đến đâu?
Phan Chu Trinh lạc lối trời Âu
Phan Bội Châu, câu thơ dậy sóng
Bạn cùng ai, đất khách dãi dầu?

Cha đã đi đây, đau nỗi riêng⁽³⁾
Còn nghe tiếng gót rặng dây xiềng...
Mẹ nằm dưới đất, hay chẳng hời
Xin sáng lòng con ngọn lửa thiêng!

Từ đó, Người đi... những bước đầu
Lênh đênh bốn biển, một con tàu
Cuộc đời sóng gió. Trong than bụi
Tay đốt lò, lau chảo, thái rau.

Mở mắt trông quanh, màu sắc mới
Nhưng bờ bến lạ, nước nông sâu
Á, Âu đâu cũng lòng trong đục
Vàng máu chia hai cảnh khờ giàu.

Muôn nỗi đời như ảnh trắng đen
Bâng khuâng đêm lạnh, thức bên đèn
Một hòn gạch nóng nung tâm huyết⁽⁴⁾
Màu bánh mì con nuôi chi bền.

Bao nẻo người đi, bước trước sau
Một câu hỏi lớn: Hướng về đâu?
Năm châu thăm thẳm, trời im tiếng
Sách thánh hiền lâu đã nhạt màu.

Găng-đi, quay lại chiếc xa xưa⁽⁵⁾
Dệt tấm lòng nhân dựng gió mưa!
Nghiep lớn, Tôn Văn vừa dựng đó⁽⁶⁾
Trăm năm tay lái vững vàng chưa?

Ôi nhân loại! Địa cầu cháy bỏng
Lò sát sinh ngập máu xương rơi
Lũ đế quốc như bầy quỷ sống
Nướng người ăn, nhày nhót, reo cười.

Bỗng sấm nổ. Rạng đông ⁽⁷⁾ chớp giật
Hoan hô Cách mạng tháng Mười Nga!
Tủ sắt ngai vàng quăng xuống đất
Công nông ta làm chủ đời ta.

Xóm thợ Pa-ri nghèo cuối ngõ
Tung bừng gác trọ đón bình minh
Mác – Lê-nin đến... Từng trang đỏ
Chân lý đây rồi, lẽ từ sinh!

Đứng dậy! Oï Người cùng khổ ơi
Tiếng chuông ta đánh, giục liên hồi
Hãy bay đi, hãy bay qua sóng
Về nước non xa, thức tỉnh đời...

Tháng Giêng. Mọc-tư-khoa tuyết trắng
Một người đi, quên rét buốt xương
Từ xa đến... Lòng đau trĩu nặng
Giữa dòng người im lặng trên đường.

Anh tìm ai? Lê-nin vĩ đại
Tinh hoa trái đất, chất kim cương
Con người đẹp nhất trong nhân loại
Trí tuệ, tình yêu của bốn phương.

Lê-nin ơi, Người Thầy, Người Cha
Niềm tin trong sáng mãi lòng ta
Đêm nay năm đó, mà thanh thản
Vàng trán mệnh mông tỏa chói lòa.

Tưởng nghe tiếng Người vang giục bước
Hãy trở về châu Á trẻ trung
Hỡi người trai Việt Nam yêu nước
Thổi bùng lên ngọn lửa anh hùng!

Về phương Đông, ta về phương Đông
Cùng phương Tây, giương ngọn cờ hồng
Đi ta đi, anh em đồng chí
Chặt xiềng gông, chặt hết xiềng gông!

Chào Trung Quốc trào sôi sức sống
Chào Quảng Châu công xã chính quyền
Đất tươi tốt. Đây mùa gieo giống
Hỡi Thanh niên cách mạng, vùng lên!

*Hồn Nước gọi. Tiếng bom Sa Diện
Trái tim Hồng Thái nở vang trời
Máu thơm tưới mầm non. Xuân đến
Vui lại rồi, Tò quốc ta ơi!*

*Bác về kia! Đảng đã ra đời!
Trái mấy phong trần tuổi bốn mươi
Tay Bác cầm tay đồng chí trẻ
Tiến lên! Thời đại giục chân người.*

*Ôi sức trẻ! Xưa trai Phù Đồng
Vươn vai, lớn bổng dậy nghìn cân
Cưỡi lưng ngựa sắt bay phun lửa
Nhò bụi tre làng, đuổi giặc Ân!*

*Như thế, buổi xuất quân hùng vĩ
Chúng ta đi, quyết chí, tự hào.
Đường Kách mệnh⁽⁸⁾ sáng ngời chân lý
Đảng cầm cương lịch sử lên cao.*

*Hãy nghe khúc nhạc đầu hùng tráng
Bàn trường ca chiến đấu Việt Nam
Trống Xô-viết rung trời Cách mạng
Cờ búa liềm đỏ đất Hồng Lam!*

*Khùng bổ trắng. Máu đầm mặt đất
Chật Côn Lôn, Lao Bảo, Sơn La.
Muôn chiến sĩ, một lòng bất khuất
Chỉ thương Người sương tuyết bôn ba.*

*Nguyễn Ái Quốc. Ôi tên tha thiết
Của đời ta. Người ở phương nào?
Gió ơi gió, ơi chim có biết
Một người tù cất cánh bay cao⁽⁹⁾?*

*Ta lại dẫn chân vào trận mới
Sóng người dâng ngập lối, biểu tình
Rầm rộ cuộc diễu binh vĩ đại
Vì tự do, cơm áo, hòa bình.*

*Và những ngày qua, những tháng qua
Thư về từng lá, ấm lòng ta⁽¹⁰⁾
Đường dài nẻo ngắn, lời khuyên dặn
Trăm nỗi buồn vui, việc nước nhà...*

*Chiến tranh nổ. Gần xa hùm sói
Cắn cò nhau. Pháp bại, Nhật vào.
Thân một cò hai trông buộc trời
Phải vùng lên, này súng này dao!*

*Bắc Sơn gọi, Nam Kỳ nổi dậy
Sống một ngày hơn mấy mươi năm
Lửa căm giận sôi dòng máu chảy
Sức mỗi người bỗng hóa thành trăm!*

*C*hiều mùa thu ấy... Đến Diên An
Có một Hồng quân, tay nóng ran
Đầy chiếc xe bò lên với bạn
Rời đi... Lăn bước xuống phương Nam...

Ôi sáng xuân nay, Xuân 41
Trắng rừng biên giới nở hoa mơ
Bác về... Im lặng. Con chim hót
Thánh thót bờ lau, vui ngàn ngơ...

Bác đã về đây, Tò quốc ơi!
Nhớ thương, hòn đất ấm hơi Người
Ba mươi năm ấy, chân không nghỉ
Mà đến bây giờ mới tới nơi!

*Ai đã đến, ai chưa đến đó
Có hòn núi Mác, suối Lê-nin
Hãy về thăm quê ta Pác Bó
Nơi Bác về, nguồn nước mới sinh.*

*Hỏi dòng khe ấy, hỏi tre lau
Những tháng ngày xưa... Bác ở đâu?
Núi vẫn nghiêng đầu nghe vách đá
Hát cùng cây lá gió ngàn sâu...*

Hát rằng:

*Sáng ra bờ suối, tối vào hang
Cháo bẹ rau măng vẫn sẵn sàng
Bàn đá chông chênh, dịch sử Đảng
Cuộc đời cách mạng thật là sang! (11)*

*Hang lạnh nhớ tay Người đốt củi
Bập bùng lửa cháy suốt đêm thâu
Ai hay ngọn lửa trong hang núi
Mà sáng muôn lòng, vạn kiếp sau!*

*Ngày hội lớn. Trung ương quanh Bác
Lán tre vừa lợp, ấm tình thương
Lịch sử hôm nay, đầu ngọn thác
Gọi toàn dân cứu Nước, lên đường.*

Việt Minh, hai tiếng dậy biên khu
Truyền khắp dân gian, đuổi giặc thù
Cây đá mừng reo theo mỗi bước
Sớm hôm xóm núi bóng Già Thu⁽¹²⁾...

*L*am Sơn dậy một vùng Núi đỏ
Du kích quân rộn rã thao trường
Cao – Bắc – Lạng khơi dòng thác đỏ
Chảy về xuôi, mở lối đại dương.

Lại thương nỗi : đọa đày thân Bác
Mười bốn trăng tê tái gông cùm
Ôi chân yếu, mắt mờ, tóc bạc
Mà thơ bay... cánh hạc ung dung⁽¹³⁾ !

Xta-lin-grát. Đất trời vang động⁽¹⁴⁾
Én thu sang. Mừng Bác lại về !
Hoan hô Đội Tuyên truyền giải phóng
Buổi ra quân, quơm nóng lời thề !

Già nào
Trẻ nào
Đàn ông nào
Đàn bà nào
Kẻ có súng dùng súng
Kẻ có dao dùng dao.
Thấy Tây, cứ chém phứa
Thấy Nhật, cứ chặt nhào!

Ào ào ào... ào ào ào... (15)
Đường tiến công, sông núi xôn xao
Bác đã về xuôi. Chào Đại hội
Tiến quân ca sôi nổi Tân Trào!

Tồng khởi nghĩa! Lệnh truyền đêm trước
Sáng quân ra giải phóng Thái Nguyên
Hà Nội, Huế, Sài Gòn, cả nước
Đứng lên ta giành hết chính quyền!

*Việt Nam, ta lại gọi tên mình
Hạnh phúc nào hơn được tái sinh
Mát dạ ông cha nghìn thuở trước
Cho đời, hai tiếng mới quang vinh!*

*Hôm nay sáng mùng hai tháng chín
Thủ đô hoa, vàng nắng Ba Đình
Muôn triệu tim chờ... chim cũng nín
Bỗng vang lên tiếng hát ân tình
Hồ Chí Minh! Hồ Chí Minh!*

*Người đứng trên đài, lặng phút giây
Trông đàn con đó, vẫy hai tay
Cao cao vầng trán... Ngời đôi mắt
Độc lập bây giờ mới thấy đây!*

*Người đọc Tuyên ngôn... Rồi chợt hỏi :
« Đồng bào nghe tôi nói rõ không? »
Ôi câu hỏi, hơn một lời kêu gọi
Rất đơn sơ mà ấm bao lòng!*

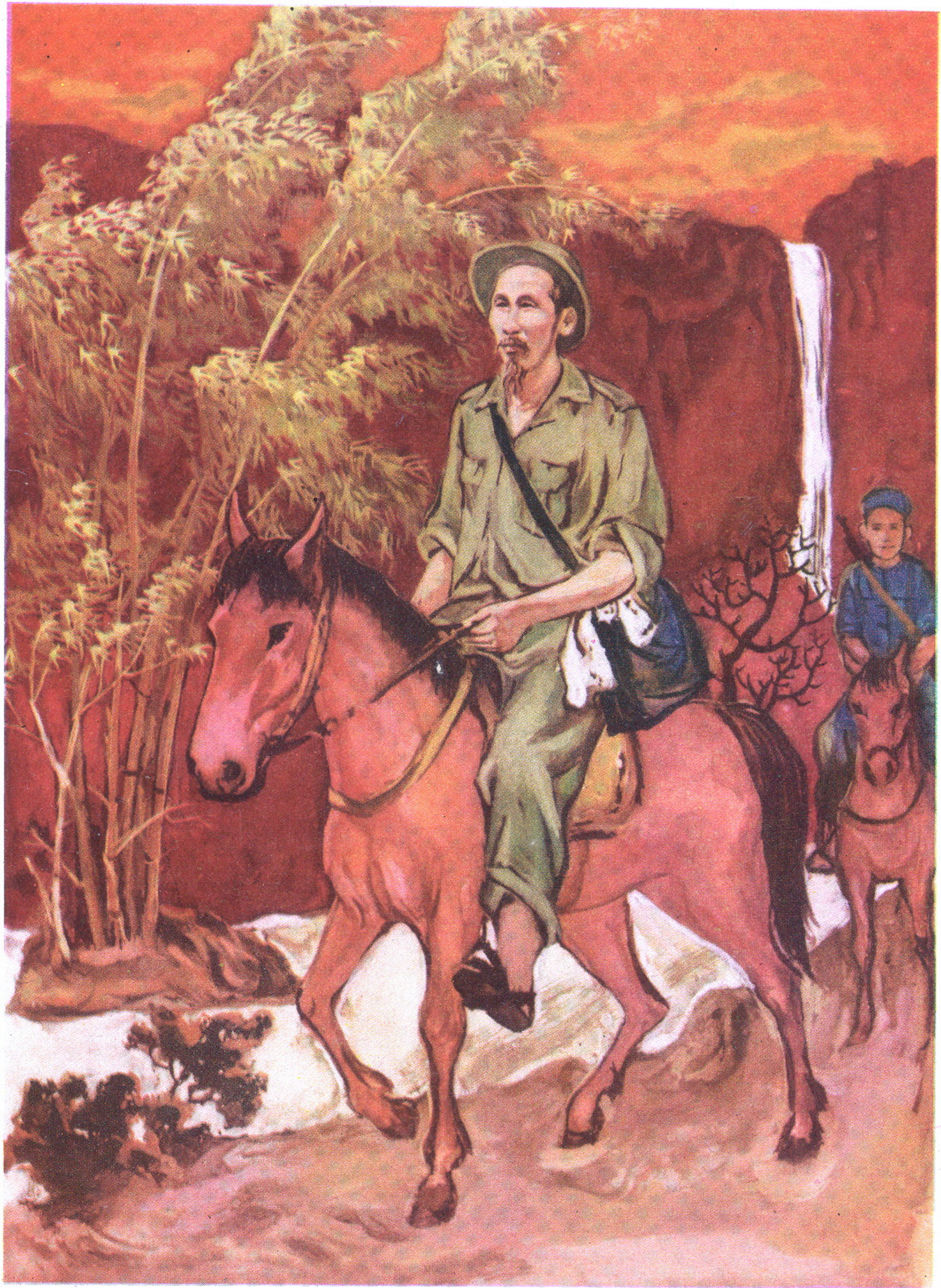
*Cả muôn triệu một lời đáp: « Có ! »
Như Trường Sơn say gió biển Đông
Vâng, Bác nói, chúng con nghe rõ
Mỗi tiếng Người mang nặng núi sông.*

*Trời bỗng xanh hơn, nắng chói lòà
Ta nhìn lên Bác, Bác nhìn ta
Bốn phương chắc cũng nhìn ta đó
Nước Việt Nam dân chủ cộng hòa !*

*Ta đứng đây, lẫm liệt đường hoàng
Như Thạch Sanh, khi phách hiện ngang
Lung đàn, tay búa, tay giương nỏ
Chém Mãng xà vương, giết đại bàng.*

*Chúng đến đó. Cả bầy hùm sói
Pháp theo Anh, một giống thực dân
Máu đã chảy. Miền Nam đã gọi
Những chuyến tàu hồi hải quân...*

*Ghê thay lũ ô binh thờ phỉ⁽¹⁶⁾
Kéo vào ăn, miền Bắc xác xơ
Nguy vận nước mong manh đầu chỉ
Sức toàn dân quyết giữ cơ đồ !*

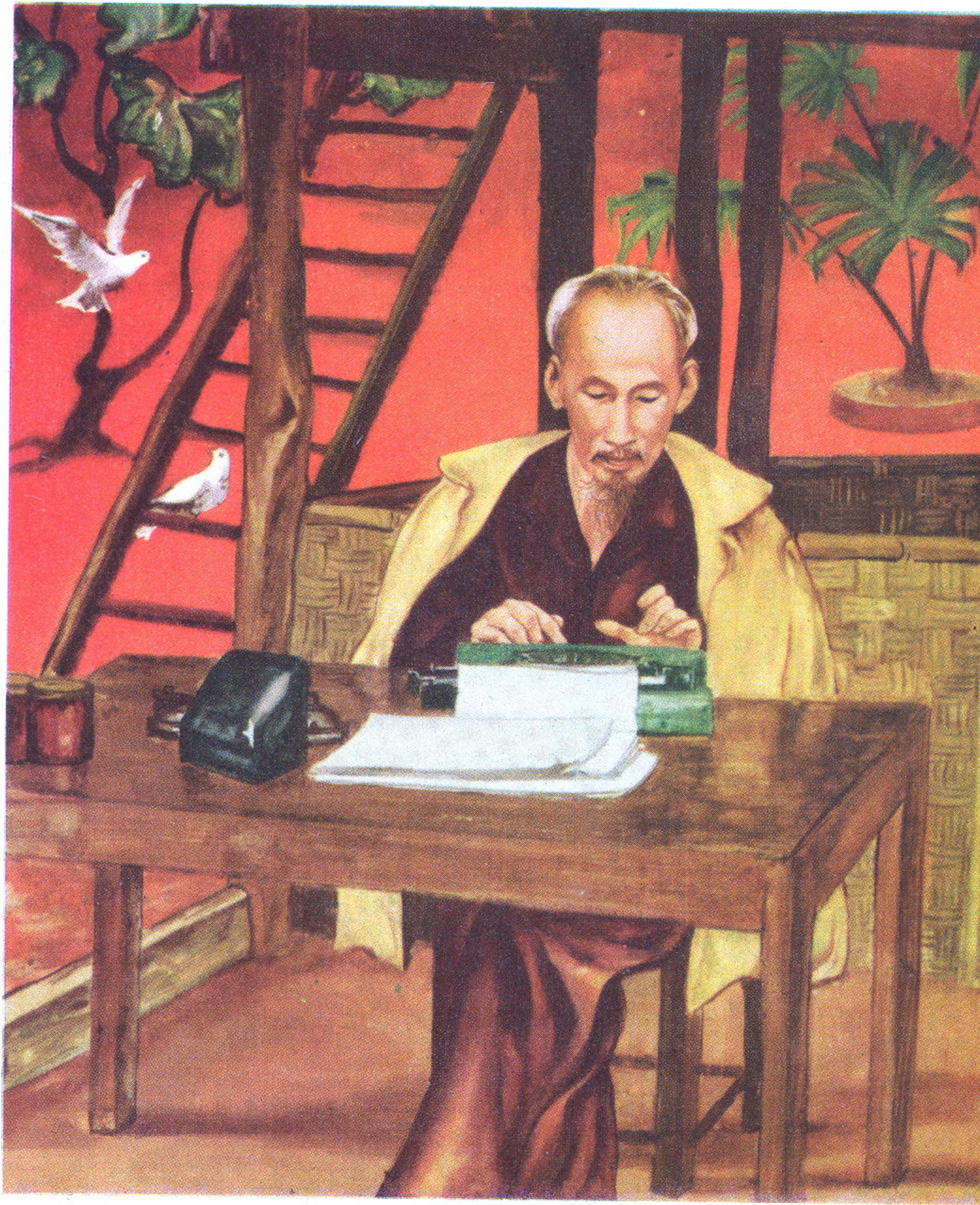
*Bác Hồ thức. Năm canh không ngủ
Nghe phong ba gào thét đá ghềnh
Vững tay lái. Ôi người thủy thủ
Đã từng quen bốn biển lên dênh!*

*Người trông gió bão buồm, chọn lúc
Nước cờ hay, xoay vạn kiêu binh
Lòng nhẫn nhục quyết không khuất phục
Yêu hòa bình, đâu sợ chiến chinh!*

*Giặc đã đánh. Thì ta quyết đánh!
Thà hy sinh tất cả, không nao.
Lời Bác gọi, nửa đêm vang lệnh:
«Hãy xông lên, chiến sĩ đồng bào!»*

*Cả nước đáp một lời: Quyết thắng!
Phổ phường giăng chiến lũy, vươn cao
Xóm thôn dựng pháo đài, đứng thẳng
Tre thành chông, người hóa anh hào!*

*Trải chín năm trường, đi kháng chiến
Gót chân trơn càng luyện tinh thần.
Con suối nhỏ cũng mang hồn biển
Mỗi đời riêng lớn giữa lòng dân.*

*Ta có Bác dẫn đường lên trước
Bác cùng ta, mỗi bước gian lao
Vui sao buổi hành quân nắng lửa
Bỗng gặp Người, lưng ngựa đèo cao.*

*Thương sao, sáng lên đường ra trận
Người đến thăm ta, vượt lũ nguồn
Nhớ sao giữa chiến trường lửa đạn
Người đứng trông ta đánh diệt đồn!*

Chống gậy lên non xem trận địa
Vạn trùng núi đổ vạn trùng mây
Quân ta khí mạnh nuốt Ngưu Đầu
Thề diệt xâm lăng lũ sói cầy !⁽¹⁷⁾

*Ôi những chiều mưa dầm lá cọ
Bác vào, tươi mỗi lần lều con...
Bữa cơm muối, măng non bi đỏ
Tháng ngày vui có Bác mà ngon!*

*Nơi Bác ở : sàn mây vách gió
Sáng nghe chim rừng gáy bên nhà
Đêm trăng một ngọn đèn khêu nhỏ
Tiếng suối trong như tiếng hát xa⁽¹⁸⁾*

*Tiếng hát xa đưa... Muôn tiếng hát
Điện Biên! Trời đất dậy tin mừng
Bác Hồ khẽ vuốt chòm râu mát
Gió sớm đưa hương ngát cả rừng...*

*Điện Biên! Lừng lẫy Việt Nam ta
Vang tiếng kèn vui gọi mọi nhà
Mời bạn gần xa ra tuyến lửa
Mở đường giải phóng Á - Phi - La !*

*C*hua vện tròn vui, đã sáng tươi
Đường lên hạnh phúc đỏ chân trời.
Bốn nghìn năm cũ, bao mơ ước
Đã được hôm nay, rạng mặt người !

*Chung sức lại, ơi anh ơi chị
Ruộng đồng ta, nhà máy ta đây.
Chỉ hai tiếng thân yêu : đồng chí
Đã thương rồi, ấm những bàn tay.*

Đơn giản vậy, cơm ăn áo mặc
Của ta nay, nặng biết bao tình.
Cả không khí, trời xanh miền Bắc
Cũng trong như lòng Bác thương mình!

Muôn dặm ta đi, mỗi bước đầu
Nhớ lời Bác dạy, dễ quên đâu!
Nước non còn nỗi đau chia cắt
Nam Bắc hai miền, ta có nhau

Giặc Mỹ ngông cuồng đã đến đây
Hắn thường đem súng dọa Đông Tây
Lương tâm quên thời vàng mua bán
Có chúng ta đây, diệt chúng mày!

Máu đọng chưa khô, máu lại đầy
Hỡi miền Nam trăm dặm nghìn cay
Hăm lăm năm chẳng rời tay súng
Đi trước về sau, đã dạn dày!

Hỡi miền Bắc đó, nặng đôi vai
Gánh cả non sông, vượt dặm dài
Xẻ dọc Trường Sơn, đi cứu nước
Mà lòng phơi phới dậy tương lai!

Ôi! Đất anh hùng dễ mấy mươi
Chìm trong khói lửa, vẫn xanh tươi.
Mưa bom, bão đạn, lòng thanh thản
Nhạt muối, vơi cơm, miệng vẫn cười.

Thời đại lớn cho ta đôi cánh
Không gì hơn Độc lập Tự do!
Bốn mươi thế kỷ cùng ta đánh
Có Đảng ta đây, có Bác Hồ.

Ta hiểu. Miền Nam thương nhớ Bác
Nóng lòng mong đợi Bác vào thăm.
Ta hiểu. Đêm nằm nghe gió gác
Bác thường trần trở, nhớ miền Nam!

Ai nói giùm ta hết tấm lòng
Bác Hồ thương nhớ mỗi dòng sông
Mỗi hòn núi ở miền Nam đó
Như thịt da ta rõ máu hồng!

Bàn đồ bên vách treo, không nói
In mãi bàn tay Bác chỉ đường
Tấm lịch ngày ngày nghe Bác hỏi:
Hôm nay, dẫu thắng ở tiền phương?

*Ơi anh Giải phóng chân không mỏi
Mỗi bước hành quân, mỗi chiến công
Cỏ thấy ấm lòng nghe Bác gọi
Sáng đường, đôi mắt Bác hằng trông!*

*Các anh, các chị ở trong ra
Những đứa con yêu trở lại nhà
Có phải mỗi lần ta gặp Bác
Bác vui như trẻ lại cùng ta?*

*Ôi! Nụ cười vui của Bác Hồ
«Miền Nam đánh giỏi, Mỹ thua to!»
Bác ơi! Con biết con chưa giỏi
Quét sạch đường đi, dề Bác vô!*

*C*òn những ai chưa được một lần
Trong đời, gặp Bác? Hãy nhanh chân
Tiến lên phía trước! Trên cao ấy
Bác vẫn đưa tay đón lại gần...

*Bác vẫn đi kia... giữa cánh đồng
Thăm từng ruộng lúa, hỏi từng bông
Ghé từng hợp tác, qua thôn xóm
Xem mấy trường tươi, mấy giếng trong...*

*Bác vẫn về kia... Những sớm trưa
Hỏi lò than, xưởng máy, giàn tơ
Hỏi anh hỏi chị công nhân ấy
Vàng ngọc thi đua được mấy giờ?*

*Ơi anh bộ đội trên mâm pháo
Mắt lượn trời cao, đôi bóng mây
Có thấy, bốn mùa, quên nắng bão
Bên ta, Bác vẫn thức đêm ngày?*

*Biết chăng, hỡi mẹ rất anh hùng
Con mấy lần đi lập chiến công
Hỡi chị hằng trông ngày thắng trận
Bác khuyên thương nhớ vững bền lòng.*

*Và các em, có hiểu vì sao
Lòng Bác mệnh mông vẫn dạt dào
Yêu nụ mầm non, yêu tuổi trẻ?
Biền thường yêu vậy sóng xô xao...*

*Vì sao? Trái đất nặng ân tình
Nhắc mãi tên Người: Hồ Chí Minh
Như một niềm tin, như dũng khí
Như lòng nhân nghĩa, đức hy sinh.*

*Đâu chẳng vang lời Bác thiết tha?
Đời vui tiếng Bác ấm muôn nhà.
Bác đi... Đâu cũng nghe chân bước
Như gió xuân về, đất nở hoa...*

*Nếu có hôm nào ta vắng Bác
Chắc là Người bạn chuyển đi xa...
Ơi đàn em nhỏ quên ca hát
Hãy lớn ngoan như Bác có nhà!*

*A*nh dắt em vào cội Bác xưa
Đường xoài hoa trắng nắng đu đưa
Có hồ nước lặng sôi tăm cá
Có bưởi cam thơm, mát bóng dừa.

*Có rào rào bụi đỏ hoa què
Như cổng nhà xưa Bác trở về
Có bốn mùa rau tươi tốt lá
Như những ngày cháo bẹ măng tre...*

*Nhà gác đơn sơ, một góc vườn
Gỗ thường mộc mạc, chẳng mùi sơn
Giường mây chiếu cói, đơn chăn gối
Tủ nhỏ, vừa treo mấy áo sờn.*

*Máy chữ thôi reo, nhớ ngón đàn
Thong dong chiếc gậy gác bên bàn
Còn đôi dép cũ, mòn quai gót
Bác vẫn thường đi giữa thế gian...*

*Bụt mọc⁽¹⁹⁾ dầm chân đứng đợi ai
Quanh hồ thấp thoáng bóng hôm mai
Ngọn đèn kia thức bên ai đó
Mà dạ hương còn phảng phất bay!*

*Ô vẫn còn đây, của các em
Chờng thư mới mở, Bác đang xem
Chắc Người thương lắm lòng con trẻ
Nên đề băng khuâng gió động rèm...*

*Con cá rô ơi, chớ có buồn
Chiều chiều Bác vẫn gọi rô luôn.
Dừa ơi, cứ nở hoa đơm trái
Bác vẫn chăm tay tưới ươm bôn.*

*Ôi lòng Bác vậy, cứ thương ta
Thương cuộc đời chung, thương cỏ hoa
Chỉ biết quên mình, cho hết thảy
Như dòng sông chảy, nặng phù sa.*

*Như đỉnh non cao tự giấu hình
Trong rừng xanh lá, ghét hư vinh
Bác mong con cháu mau khôn lớn
Nổi gót ông cha, bước kịp mình.*

*Ta vào thăm Bác, gặp Lê-nin
Trán rộng yêu thương, đôi mắt nhìn
Người đến cùng ta, ngồi với Bác
Như hình với bóng, một anh linh.*

Bác ơi!

*Xin đề Người yên giấc mộng say
Còn trời đất đỏ, nước non đây.
Còn ba mươi triệu con Nam Bắc
Quyết thắng, bền gan, tay nắm tay.*

*Còn triệu anh em đồng chí đỏ
Bốn mươi năm Đảng, óc tim này.
Nhớ lời Di chúc, theo chân Bác
Lên những tầng cao, thẳng cánh bay!*

*Ngày mai, thống nhất lại non sông
Mẹ được gần con, vợ gặp chồng
Ôi đến ngày ta vui sướng nhất
Thỏa lòng Bác lại trở về trông!*

*Đời sẽ tươi hơn, xây dựng mới
Đàng hoàng to đẹp, sáng trời Đông
Tuổi xanh vững bước lên phơi phơi
Đi tới, như lòng Bác ước mong.*

*Đem ngày gần lại, đời năm xa
Nghĩa lớn tình chung, vẫn ruột rà
Bốn biển anh em hòa hợp lại
Trăm đường một hướng, nở muôn hoa.*

*B*ác ơi!

*Tết đến. Giao thừa đó
Vẫn đón nghe thơ Bác mọi lần
Riu rit đàn em vui pháo nổ
Tuồng nghìn tay Bác vỗ sang xuân...*

1. 1970

CHÚ THÍCH CỦA NHÀ XUẤT BẢN

- (1) Trước ngày 2-9-1969, Bác Hồ còn nhắc các đồng chí Trung ương cho đốt pháo hoa trong đêm Quốc khánh để nhân dân vui.
- (2) Thuộc Quỳnh Lưu, Nghệ An, nơi thực dân Pháp đàn áp nhân dân đi phu làm đường rất khủng khiếp.
- (3) Cụ Nguyễn Sinh Sắc (thân sinh của Bác) ra làm quan nhưng không chịu hợp tác với chính quyền thực dân phong kiến, bị chúng cách chức, cụ vào Nam Bộ làm nghề thầy thuốc.
- (4) Thời kỳ ở Pháp, Bác sống rất kham khổ; mùa đông rét mướt, Bác phải nướng một viên gạch để vào giường ngủ cho đỡ lạnh.
- (5) Găng-di, một nhà yêu nước Ấn Độ chống đế quốc Anh, chủ trương không dùng bạo lực. Ông cho văn minh cơ khí là nguyên nhân của mọi sự khờ dại, chủ trương quay về với sinh hoạt giản dị, bày cho dân dệt vải lấy mà mặc. Cái xa dệt vải là vật tượng trưng cho tính cờ truyền dân tộc.
- (6) Tôn Văn, tức Tôn Trung Sơn, lãnh tụ Quốc dân đảng Trung Hoa. Sau cách mạng Tân Hợi (1911), Tôn Văn chết, chính quyền bị bọn Tưởng Giới Thạch lũng đoạn, trở thành phản động.
- (7) Đại bác trên tàu Rạng đông bắn vào Cung điện Mùa Đông báo hiệu mở đầu Cách mạng tháng Mười Nga vĩ đại năm 1917.

- (8) « *Đường Kách mệnh* » — là tên một cuốn sách lý luận cách mạng do Bác viết.
- (9) Giữa năm 1931, Bác bị đế quốc Anh bắt ở Hương Cảng.
- (10) Trong thời kỳ vận động dân chủ (1936 — 1939), Bác bắt liên lạc về nước và gửi một số thư giúp Trung ương Đảng ta chỉ đạo phong trào cách mạng.
- (11) Bài « *Tức cảnh Pác Bó* » — thơ Bác (1942).
- (12) Tên bí mật của Bác thời kỳ ở Pác Bó.
- (13) Giữa năm 1941, Bác bị chính quyền Tưởng Giới Thạch bắt và giải đi hết nhà tù này đến nhà tù khác. Tập thơ « *Nhật ký trong tù* » Bác viết trong thời gian 14 tháng gian nan này.
- (14) Trận Xta-lin-grát năm 1943 đánh dấu giai đoạn phản công của Hồng quân Liên Xô chống phát xít Đức trong chiến tranh thế giới lần thứ 2.
- (15) Trích trong « *Bài ca du kích* » — thơ Bác (1942).
- (16) Sau Cách mạng tháng 8, hơn 20 vạn lính Tưởng Giới Thạch kéo theo bọn việt gian phản động vào miền Bắc quấy nhiễu, phá hoại cách mạng nước ta.
- (17) Bài « *Lên núi* » — thơ Bác (1950).
- (18) Câu đầu trong bài « *Cảnh khuya* » — thơ Bác (1947).
- (19) Một loại cây bên hồ, có rễ dài, mọc sát mặt nước, giống như tượng Phật.